

UOT 33:005

DAXİLİ AUDİT ŞİRKƏTLƏRİN TƏCRÜBƏSİNDƏ İDARƏETMƏ PROSESİNİN ƏSASI KİMİ

Ülkər FƏTƏLİYEVƏ*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 4 iyun 2024; çapa qəbul edilmişdir: 25 iyul 2024; online-da çap edilmişdir: 17 sentyabr 2024.

Received: 4th of June, 2024; accepted: 25th of July, 2024; published online: 17th of September, 2024.

Açar sözlər: *audit, risklərin idarə edilməsi, daxili audit, daxili nəzarət sistemi, mühasibat (maliyyə) hesabatları, daxili nəzarət*

Giriş

Müasir şəraitdə biznesin sabitliyi və davamlı rəqabət üstünlükləri şirkət idarəçiliyinin effektivliyinin və onun gələcək inkişafı fonunda maliyyə sabitliyinin perspektivlərinin əsas göstəriciləridir. Biznesə xas olan riskləri bacarıqla idarə etməyə və maliyyə axınlarını nəzarət altında saxlamağa imkan verən idarəetmə prosesinin mühüm aləti və əsası şirkətin vəziyyəti haqqında aktual məlumatlardır. Mütəşəkkillik, praktikada əldə edilən müvəffəqiyyət və effektiv daxili nəzarət sistemi, eyni zamanda şirkətdə adekvat daxili audit sistemi bu cür məlumatların keyfiyyətlə formalaşmasına imkan verir. Fəaliyyət səmərəliliyinin artırılması Azərbaycan şirkətlərinin təxirəsalınmaz vəzifələrindən biridir. Artan rəqabət, iqtisadi böhranlar, xarici təzyiqlər – bu və digər amillər yerli müəssisələrin iş keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün ilkin şərtlərdir. İdarəetmə səmərəliliyinin artırılması üçün effektiv vasitələrdən biri də, yüksək keyfiyyətli risklərin idarə edilməsi və daxili nəzarət sisteminin qurulmasıdır. Bu cür sistemlər bir çox təşkilatlarda yaradılmışdır. Belə ki, onlar heç də həmişə müasir tələblərə cavab vermir və mövcud təhlükələrə qarşı effektiv şəkildə mübarizə aparır. Bir çox müəssisələrdə, xüsusən də kiçik və orta müəssisələrdə daxili nəzarət sistemlərinin yetkinliyi kifayət qədər aşağı səviyyədədir.

Biznesin ümumi vəziyyətinin iqtisadi göstəricilərini özündə əks etdirən informasiya platformasından istifadə edərkən məlumatların toplanması, emalı və onunla maraqlanan və alınan məlumatlardan idarəetmə fəaliyyəti zamanı səmərəli istifadə edə bilənlərə ötürülməsi proseslərini sistemə və prosesual şəkildə nəzərdən keçirmək lazımdır. Korporativ təhlükəsizlik sisteminə inteqrasiya olunmuş daxili audit biznes proseslərinin qiymətləndirilməsi, təhlili və monitorinqi vasitəsilə bu proseslərin qurulmasına kömək edir, şirkətin səmərəliliyinin artırılmasını və aktivlərin qorunmasını təmin edir.

Daxili audit xidmətinin funksional vəzifələri hər il onların artırılması istiqamətində dəyişikliklərə məruz qalır ki, bu da, əsasən, şirkətin fəaliyyətinə və bazarda qalma qabiliyyətinə əhəmiyyətli təsir göstərən maliyyə, hüquqi, reputasiya və digər risklərin artması ilə əlaqədardır. Tədqiqatlar göstərir ki, hər il risklərin mənzərəsi dəyişir, onların sayı dəyişməz olaraq irəliləyir, buna görə də rəhbərlik və biznes sahibləri zərəri minimuma endirmək üçün belə hadisələrin baş vermə ehtimalını qiymətləndirmək ehtiyacını getdikcə daha çox hiss edirlər və daxili audit təkcə onları müəyyən etmək və onlara cavab vermək məcburiyyətində deyil, həm də riskli hadisələrin baş verməsini vaxtında qabaqcadan görməyə imkan verir.

*magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti

e-mail: ulker.feteliyeva2@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.30546/25194011.2024.13.4.056>

1. Daxili audit fəaliyyətinə sistemli yanaşma

Daxili audit xidmətinin fəaliyyəti Daxili Auditin Beynəlxalq Peşəkar Standartları (Internal Standards For The Professional Practice Of Internal Auditing) vasitəsilə tənzimlənilir və təşkilatın korporativ idarəetmə proseslərinin, risklərin idarə edilməsinin, daxili idarəetmənin effektivliyini qiymətləndirmək və təkmilləşdirmək üçün təminat və məsləhət fəaliyyətini həyata keçirən təşkilatın belə bir xidmətinin fəaliyyətini nəzərdə tutur.

Korporativ idarəetmə üzrə ixtisaslaşan əksər iqtisadçılar daxili auditi tək cə mühasibat (maliyyə) hesabatlarında təhriflərin aşkar edilməsinə və qarşısının alınmasına kömək edən effektiv alət kimi deyil, həm də resurslardan qeyri-qanuni və ya səmərəsiz istifadə riskini azaltmaq üçün idarəetmə və şirkət sahiblərini müəssisənin işlərinin vəziyyəti haqqında vaxtında, obyektiv məlumatlarla təmin edən effektiv bir sistem hesab edirlər. Təşkilatlarda nəzarət, iqtisadi müdafiənin əsas üsulu və onun korporativ təhlükəsizlik sisteminin mühüm elementidir, çünki maddi, əmək və vəsaitlərin faktiki istifadəsi ilə bağlı biznes əməliyyatlarının yoxlanılması sahibkarlıq fəaliyyətinin maliyyə təhlükəsizliyini təmin edir. İqtisadi təhlil iqtisadi təhlükəsizliyin diaqnostikası mexanizmi, mühasibat uçotu isə onu təmin edən üsul kimi çıxış edir [5]. Müəllifin “daxili audit” anlayışının müəyyənləşdirilməsinə yanaşması *Şəkil. 1*-də təqdim olunan üç blokda əksini tapmışdır.

Şəkil 1.

“Daxili audit” anlayışının müəyyənləşdirilməsinə müəlliflərin yanaşmaları

Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Müəlliflərin mövqelərini ümumiləşdirərək, daxili audit yerli təşkilati və inzibati sənədlər əsasında daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyinin müstəqil və obyektiv qiymətləndirilməsi üçün fəaliyyət kimi risklərin idarə edilməsi məqsədilə sonradan onların azaldılması yollarına dair tövsiyələrin verilməsi və ümumilikdə strateji perspektivdə şirkətin fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində nəzərdən keçirilməlidir. Daxili audit xidmətinin əsas vəzifələri arasında aşağıdakıları göstərmək olar:

- daxili nəzarət sisteminin effektivliyinin təsdiqi;
- risklərin idarə edilməsi sisteminin keyfiyyətinin təhlili;
- korporativ idarəetmə sisteminin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi;
- şirkətin maliyyə axınlarının ümumi vəziyyətinin qiymətləndirilməsinin əldə edilməsi

Daxili audit zamanı iqtisadi təhlükəsizliyin və onun tərkib elementlərinin hərtərəfli qiymətləndirilməsi daxili nəzarət sistemində və nəzarət prosedurlarına həvalə edilmiş funksiyaların yerinə yetirilməsinin adekvatlığı və keyfiyyətinin diaqnostikasını aparır [6]. Zəmanətlərin verilməsi üçün daxili audit funksionallığı sahiblər üçün daha vacibdir. Belə ki, yüksək keyfiyyətli daxili nəzarət sisteminin qurulması məqsədilə tövsiyələrin qəbulu və onların sonrakı monitorinqi rəhbərlik üçün daha maraqlıdır.

2. Daxili audit xidmətinin fəaliyyətinin təşkili proseslərinin modelləşdirilməsi

Təcrübədə daxili audit xidmətinin fəaliyyətinin təşkili proseslərinin modelləşdirilməsi səhmdarlar, iştirakçılar və rəhbərlik üçün əsas vəzifədir. *Cədvəl. 1*-dəki məlumatlar ilə təmsil olunan idarəetmə və nəzarətin bütün biznes prosesinin əsasını təşkil edir.

Cədvəl 1.

Daxili auditin təşkili modelləri

Daxili audit təşkilatının modeli	Əsas xüsusiyyətləri
Daxili nəzarət və risklərin idarə edilməsi funksiyalarının inteqrasiyası	Daxili audit xidməti biznesə nəzarət edir, risklərin vahid reyestrini aparır, onların qiymətləndirilməsinə, tənzimlənməsinə və minimuma endirilməsinə cavabdehdir.
Mərkəzləşdirilməmiş daxili nəzarət və audit modeli	Daxili audit xidməti biznes proseslərinə, o cümlədən törəmə müəssisələr və əsas şirkət arasında münasibətlərə davamlı nəzarəti həyata keçirir, xidmətin funksionallığına isə iri şirkətlər üçün xarakterik olan bütün əlaqəli və asılı şirkətlərdə effektiv daxili nəzarət sisteminin təşkili və daxili auditin aparılması daxildir (məsələn, regional olaraq paylanmış şirkətlər, holdinqlər qrupu).
Daxili audit daxili məsləhət xidməti kimi	Daxili audit xidməti şirkətin korporativ mədəniyyətinin elementi hesab olunur, burada bütün struktur bölmələr və biznes bölmələri cari strateji biznes qərarları qəbul edərkən məsləhət almaq imkanına malikdirlər.

Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

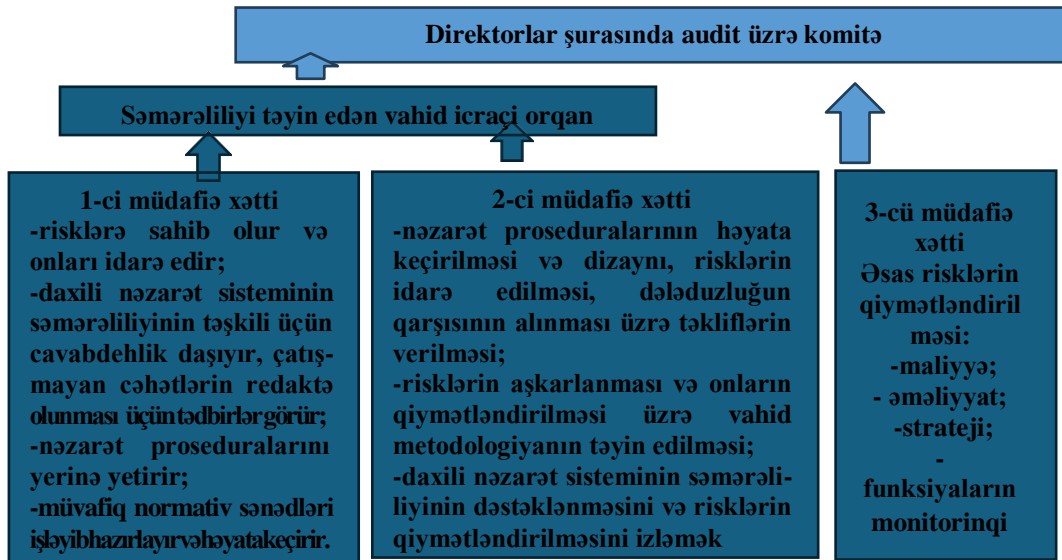
Daxili audit modelinin seçimi biznes məqsədlərinə çatmağa zəmanət verən ən effektiv daxili nəzarət sisteminin qurulması ehtiyacı ilə müəyyən edilir və cədvəldə təqdim olunan təşkilat variantları ilə məhdudlaşır.

Azərbaycan şirkətlərinin daxili audit, əsasən, başa çatmış təsərrüfat və maliyyə əməliyyatlarının qanuniliyini və əsaslılığını, onların mühasibat uçotu və hesabatda əks olunmasının düzgünlüyünün sənədli və faktiki yoxlanılması üçün nəzarət tədbirləri sistemi bu əməliyyatlara cavabdeh olan vəzifəli şəxslərin hərəkətləri kimi audit üsullarından istifadə etməklə həyata keçirilir. Bundan əlavə, nəzarət tədbirləri zamanı borclar və çatışmazlıqlar aşkar edilərək onların ləğvinə nəzarət edilir, aktivlərdən istifadənin təhlükəsizliyi və səmərəliliyi, eləcə də mühasibat (maliyyə) hesabatlarının etibarlılığı yoxlanılır. Bu yanaşma şirkətə onun sabit fəaliyyətini və inkişafını təhdid edən mümkün risklərə vaxtında tam cavab verməyə imkan vermir. Ona görə də, Azərbaycan şirkətləri biznes üçün əlverişli şərait yaratmaq fonunda xarici şirkətlərin təcrübəsinə arxalana bilirlər.

Beynəlxalq Daxili Auditorlar İnstitutu müəssisədə daxili auditin təşkili üçün monitoring aparmış və müəssisədə daxili auditin təşkili üçün effektiv model yaratmışdır ki, bu da vəzifə öhdəliklərinin müəyyən edilməsi və bölüşdürülməsi ilə təmin edilən risklərin idarə edilməsi və daxili nəzarət proseslərinin koordinasiyasını təşviq edir (*Şəkil. 2*).

Şəkil 2.

Üç xətti müdafiə modeli (müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir)

Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Bu qorunma modelinin istifadəsi Azərbaycan şirkətlərinin praktikasında fəal şəkildə tətbiq olunur ki, bu da resursları səmərəli idarə etməyə imkan verir və düzgün qurulmuş işi əvvəlcədən müəyyənləşdirir. Bu modelin tərkib hissəsi olan öz səlahiyyətlərinə uyğun olaraq fəaliyyəti risklərin aradan qaldırılmasına yönəlmiş struktur bölmələri 2-ci cədvəldə təqdim olunur.

Cədvəl 2.

Üç səviyyəli modelinə daxil edilmiş biznesin mühafizəsinin struktur bölmələri

Müdafiə səviyyəsi	Tərkibi
1-ci xətt üzrə	Bütün şirkət işçiləri
2-ci xətt üzrə	Struktur bölmələr: <ul style="list-style-type: none"> • risklərin idarə edilməsi şöbəsi • daxili nəzarət şöbəsi • hüquq şöbəsi • kadrların təhlükəsizliyi şöbəsi • informasiya təhlükəsizliyi şöbəsi • iqtisadi təhlükəsizlik şöbəsi • biznesin davamlılığının təminatı şöbəsi
3-cü xətt üzrə	Daxili audit departamenti

Mənbə: Müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Üç müdafiə xətti modeli, struktur bölmələrinin rəhbərlərinin (1-ci sıra), şirkətdə risklərin idarə edilməsinə cavabdeh olan şöbələrin (2-ci sıra) və birbaşa daxili audit xidmətinin özünün (3-cü) qarşılıqlı əlaqəsini nəzərə alan inteqrasiya olunmuş bir sistemdir. V.V.Burtsevə görə, daxili nəzarətin daxili audit şəklində təşkili, idarəetmə orqanlarının istəyi idarəetmənin bütün səviyyələrində menecerlərin hərəkətlərinin obyektiv və müstəqil qiymətləndirilməsinə yönəlmiş biznes bölmələrinə xasdır [3]. Hər bir şirkət unikal oldu-

ğundan, onun iş şəraiti, fəaliyyət növləri, xarici və daxili risk faktorları toplusu fərqli olduğundan, nəzərdən keçirilən model məsləhət xarakteri daşıyır və hər bir konkret biznesin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq dəyişdirilə bilər.

Mənfi təsir faktorlarının sıralanması və azaldılması üzrə optimal qərarlar risk təhlili onun müəyyən edilməsi və müalicəsindən tutmuş, riskin şirkətə təsirinin müzakirəsinə qədər hər üç səviyyədə keçdikdə qəbul edilir. Üç səviyyəli qorunma modeli təşkilatın daxili və xarici mühitini yaxşılaşdırmağa kömək edir, ona risk və təhdidlərlə vaxtında mübarizə aparmağa imkan yaradır, həmçinin dinamik dəyişən iş şəraitinə uyğunlaşır. Üç müdafiə xətti modelinin effektivliyi onunla bağlıdır ki, o, fərdi risklərin müəyyən edilməsi və idarə olunmasına əsaslanır, yəni risklərin idarə edilməsi fəaliyyətləri biznesin xüsusiyyətlərindən bilavasitə asılı olur.

Müəssisədə daxili auditin təşkili üçün üç səviyyəli modelin qurulmasının mürəkkəbliyini nəzərə alaraq, onun praktikada tətbiqi zamanı aşağıdakı məhdudiyətlər mövcud ola bilər:

- müəyyən edilmiş risklərlə bağlı zəruri qarşılıqlı fəaliyyətin olmaması, müəyyən edilmiş risklərə cavab vermək və onlara nəzarət etmək üçün əlaqələndirilmiş tədbirlərin işlənilib hazırlanması;
- “üç müdafiə xətti”nin kifayət qədər səmərəli təşkili;
- səylərin təkrarlanması da daxil olmaqla fəaliyyətlərin zəruri əlaqələndirilməsinin olmaması, istifadə olunan vasitələrin tam inteqrasiyası;
- daxili nəzarətin, risklərin qiymətləndirilməsinin və daxili auditin avtomatlaşdırılması üzrə ixtisaslaşmış informasiya sistemlərindən kifayət qədər istifadə edilməməsi;
- risklərin müəyyən edilməsi, müvafiq cavab tədbirlərinin işlənilib hazırlanması və onların baş verməsinə nəzarət sahəsində kadrlar arasında zəruri səriştənin olmaması.

Daxili auditin təşkilinin müasir modelindən səmərəli istifadə etmək üçün işçilərə həvalə edilmiş funksiyalara əsasən, birinci və ikinci sıraların funksiyalarını onların işlərini yerinə yetirdikləri şöbələrə münasibətdə deyil, aydın şəkildə ayırmaq lazımdır. Korporativ mədəniyyətdə və idarəetmənin düşüncə tərzində aktiv dəyişikliklər tənzimləmə və nəzarət siyasətinin gücləndirilməsinə gətirib çıxarır ki, bu da bu modelin tətbiqinin praktiki imkanlarının həyata keçirilməsinə böyük töhfə verir.

Daxili audit spesifik xüsusiyyətlər (məsələn, sənaye), inkişaf meylləri, xarici və daxili mühitdəki dəyişikliklərə uyğunlaşma nəzərə alınmaqla, korporativ münasibətlər tərəfindən onların daha yüksək səviyyəsini təmin edən yeni xüsusiyyətlərin əldə edilməsi nəzərə alınmaqla həyata keçirilir. Korporativ idarəetmə sistemi üçün optimal mexanizmin yaradılmasında onun rolu əhəmiyyətlidir, çünki audit korporativ idarəetmə subyektlərinin hər birinin rolunu və töhfəsini aydın şəkildə müəyyən etməyə, onların güclü və zəif tərəflərini müəyyən etməyə və müvafiq olaraq, şirkət üçün müəyyən vəzifələr qoymağa imkan verir. Korporativ idarəetmə sisteminin səviyyəsinin təkmilləşdirilməsi üzrə hazırlanmış tövsiyələr əsasında daxili auditor optimal daxili korporativ mühitin yaradılması üzrə kompleks plan formalaşdırır. Daxili audit korporativ münasibətlərin əlaqələndirilməsi üçün zəruri olan subyektlərin geniş maraqlarının koordinasiyasını nəzərə alaraq, korporasiyanın auditini həyata keçirməyə imkan verən daxili korporativ nəzarət vasitəsidir. Müxtəlif qrupların məqsəd və maraqları arasında toqquşmanın qarşısının alınması hər bir subyekt qrupuna və bütövlükdə korporasiyanın fəaliyyətinə uyğun olan kompromis qərarlar qəbul etməyi tələb edən prosesdir.

Nəticə

Beləliklə, şirkətin yaxşı fəaliyyət göstərən korporativ təhlükəsizliyi idarəetmə sistemi, daxili audit xidmətini, biznesə sadıq peşəkarları – şirkət əməkdaşlarını və fəaliyyətləri öz

səlahiyyətlərinə uyğun olaraq risklərin aradan qaldırılmasına yönəlmiş struktur bölmələrini özündə birləşdirən funksional komponenti idarəetməyə imkan verir. Bu sistem daxilində müstəqil olaraq qabaqlayıcı tədbirlər görmək, daxili nəzarət sistemindəki səhvləri, çatışmazlıqları və zəiflikləri əvvəlcədən müəyyən etməyə kömək edir, şirkətin məqsədlərinin həyata keçirilməsinin səmərəliliyinin obyektiv qiymətləndirilməsi üçün bir tədbir kimi istifadə edilə bilər. Eyni zamanda, daxili auditin aparılmasının təşkilati-metodoloji aspektlərinin təkmilləşdirilməsi, risk yönümlü yanaşma əsasında daxili auditin aparılmasına müasir yanaşmalardan istifadə edilməsi audit proseduralarının aparılması üçün əsas kimi çıxış edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Адамс Р. Основы аудита. Пер. с англ. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1995, 398 с.
2. Архипов А.А. Актуальные вопросы разработки стандартов внутреннего аудита /. Д.Н. Хорохордин, А.А. Архипов // Аудитор, 2004, №7, с. 21–25.
3. Бурцев В.В. Новые показатели оценки эффективности бизнеса // Аудитор, 2010, №7, с. 49-54.
4. Гуцайт Э.М. Аудит. Концепция, проблемы, эффективность, стандарты. М.: ТД Элит-2000, Юнити-Дана, 2002, 400 с.
5. Додж Р. Краткое руководство по стандартам и нормам аудита /. Пер. с англ. М.: Финансы и статистика, ЮНИТИ, 1992, 240 с.
6. Ковалева О.В., Константинов Ю.П. Аудит: Учебное пособие Под ред. О.В. Ковалева. М.: Приориздат, 2003, 320 с.
7. Подольский В.И. Аудит: учебник для бакалавров /. В.И. Подольский, А.А. Савин. 4-е издание, переработанное и мяч. М.: Юрайт, 2015, 587с.
8. Симоненко Н.Н. Краткосрочная и долгосрочная финансовая политика фирмы: учебник /. Н.Н. Симоненко, В.Н. Симоненко. М.: Магистр, НИЦ ИНФРА-М, 2017, 512 с.
9. Суйц В.П., Хорин А.Н., Жакипбеков Д.С. Диагностика неопределенности бухгалтерского учета организаций: статистические методы оценки достоверности бухгалтерского учета // Аудит и финансовый анализ. 2015, №1, с. 179-188.

Резюме

Улькар Фаталиева

Внутренний аудит как основа процесса управления в практике компаний

В статье внутренний аудит рассматривается как основной показатель эффективности управления компанией и ее дальнейшего развития, а также определяются перспективы повышения финансовой устойчивости, устойчивости бизнеса и придания компании конкурентного преимущества. Выступая основой процесса управления, внутренний аудит позволяет умело управлять рисками, присущими бизнесу, и держать под контролем финансовые потоки. В статье систематизированы позиции экономистов относительно определения понятия «внутренний аудит» с позиций системы внутреннего контроля и представлена его авторская концепция, как деятельность по независимой и объективной оценке эффективности системы внутреннего контроля. В целях управления рисками, последующего повышения их уровня и общей стратегической перспективы деятельности компании дает рекомендации по путям повышения эффективности. На практике моделирование процессов организации службы внутреннего аудита является основной задачей для акционеров, участников и руководства, поскольку является основой всего бизнес-процесса управления и контроля, поэтому в статье представлены модели организации внутреннего аудита и их выбор. является наиболее гарантирующим достижение бизнес-целей, определяемых необходимостью создания эффективной системы внутреннего контроля. В статье представлена эффективная модель организации внутреннего аудита на предприятии с использованием трех линий защиты, которая способствует координации процессов управления рисками и внутреннего контроля, обеспечивается определением и распределением обя-

занностей. Трехуровневая модель защиты помогает улучшить внутреннюю и внешнюю среду организации, позволяет ей своевременно бороться с рисками и угрозами, а также адаптируется к динамично меняющимся условиям бизнеса. Эффективность модели трех линий защиты обусловлена тем, что она основана на выявлении и управлении отдельными рисками, то есть деятельность по управлению рисками зависит от особенностей бизнеса.

Ключевые слова: *аудит, управление рисками, внутренняя проверка, система внутреннего контроля, бухгалтерская (финансовая) отчетность, внутренний контроль*

Summary

Ulkar Fataliyeva

Internal Audit as a basis of the management process in the practice of companies

In the article, internal audit is considered as the main indicator of the effectiveness of company management and its future development and prospects for increasing financial stability, business stability and giving the company a competitive advantage are determined. Acting as the basis of the management process, internal audit allows you to skillfully manage the risks inherent in the business and keep financial flows under control. The article systematizes the positions of economists regarding the definition of the concept of "internal audit" from the perspective of the internal control system, and presenting its author's concept, as an activity on the independent and objective assessment of the efficiency of the internal control system for the purpose of risk management, subsequently raising their level and the overall strategic perspective of the company's activity. provides recommendations on ways to increase efficiency. In practice, the modeling of internal audit service organization processes is the main task for shareholders, participants and management, because it is the basis of the entire business process of management and control, therefore, the article presents internal audit organization models, and their choice is the most guaranteeing the achievement of business goals. determined by the need to establish an effective internal control system. The article presents an effective model for the organization of internal audit in the enterprise using three lines of defense, which promotes the coordination of risk management processes and internal control, is ensured by the definition and distribution of duties. The three-level protection model helps to improve the internal and external environment of the organization, allows it to deal with risks and threats in a timely manner, and also adapts to dynamically changing business conditions. The effectiveness of the three lines of defense model is due to the fact that it is based on the identification and management of individual risks, that is, risk management activities depend on the characteristics of the business.

Key words: *audit, risk management, internal audit, internal control system, accounting (financial) reports, internal control*

Redaksiya heyətinin üzvü i.e.d., prof. Həsənli Yadulla Həmdulla oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.